

Індикаторним признаком по типам біогеоценозів та ландшафтів може служити кількість верхнегубних та нижнегубних щитків. Популяційні групування *N. tessellata* лівобережжя Дніпра (трансформовані ділянки ПдГРЕС) характеризуються великими розмірно-ваговими ознаками порівняно з популяцією ужових правобережжя Дніпра с. г. Мокра Сура [5]. Особи з Присамар'я достовірно відрізняються від особин з трансформованих екосистем Новомиргородського району по кількості нижнегубних щитків (Уф для $L=268$; $Lcd = 220$; $Sq= 273$; $Ventr =258$; $Scd = 282$; $Sub.lab = 33,5$; $Lab = 287$; $Ust = 217$; при $p \leq 0,05$) — і популяція з р. Псел з популяції з Новомиргородського району по 3-м ознакам: кількості щитків навколо середини туловища, хвостових щитків та нижнегубних (Уф для $L=168$, $Lcd = 162$, $Sq= 149$, $Ventr =210$, $Scd = 149$, $Sub.lab = 1,5$, $Lab = 200$; $Ust = 157$, при $p \leq 0,05$). При порівняльному аналізі фенотипу *N. tessellata* з ос. Сукачів та Солонянського району достовірної різниці між популяціями не виявлено (Уф для $L=134,5$, $Lcd = 87$, $Sq= 135$, $Ventr = 108,5$, $Scd = 97$, $Lab = 105$; $Ust = 85$, при $p \leq 0,05$).

Параметри пластических та меристических ознак, по котрим відрізняються ужі досліджуваних популяцій, можуть бути використані для цілей оперативного зооекологіеского моніторингу навколишнього середовища, для встановлення різниць, як на територіях з антропогенним впливом, так і для різних зоогеографіеских зон.

Література

1. Курилєнко В.Є, Вервес Ю. Г. Земноводні та плазуни фауни України — К.: Генеза, 1998. — 208 с.
2. Булахів В.Л., Гасо В.Я., Пахомів О.Є. Біологіесне різноманіття України. Дніпропетровська область. Земноводні та плазуни (*Amphibia et Reptilia*) — Д.: Вид-во Дніпроп. ун-ту, 2007. — 420 с.
3. Белова Н.А., Травлєєв А.П. Естевенніесні лєса та степніесні ґрунти. — Д.: Вид-во Дніпроп. ун-ту, 1999. — 348 с.
4. Дунаєв Е.А., Орлова В.Ф. Різноманітєсє змєй. — М.: Ізд-во МГУ, 2003. — 376 с.
5. Бобілєв Ю. П. Оцєнка ландшафтної диферєнціації популяцій *Lacerta agilis* L. Перспективє розвитку науки та освіти. — Тамбов: ООО «Консалтінговєсє компанія Юком», 2015а. — Ч. 1. — С. 21–25.
6. Шілов І.А. Екологієс. —М. :Вищаєсє школа, 1998. — 512 с.

СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН В УКРАЇНІ

Войтенко А.М.

Інститут розведення і генетики тварин ім. М.В.Зубця НААН

Інтєнсивний розвиток сучасних технологій, впровадження методів біотехнологій у виробництво та переробку продукції тваринництва підпорядкованє одній меті — забезпечення людства від голоду, як однієї з першочергових проблем, визнаних ФАО.

Оцінюючи стан галузі тваринництва України, до складу якої входить велика рогата худоба, свині, вівці, коні, кози, птиця, риба, бджоли, шовкопряди не можна повірити, що така кількість видів сільськогосподарських тварин у сумі з земельними угіддями та урожайністю сільськогосподарських культур не зможе забезпечити попит населення у продуктах тваринного походження. Крім того, породоутворюючий процес у тваринництві не закінчився до цього часу й сприяє створенню нових, високопродуктивних порід, типів та ліній тварин різних видів.

Лише в останні 20-25 років в Україні було створено більше десяти порід великої рогатої худоби, свиней, овець тощо, які мають вищу продуктивністю, порівняно із породами, які втрачають свою численність та попит на ринку продукції. Здавалося б, збільшення кількості порід різних видів тварин вирішить проблему забезпечення населення продукцією тваринного походження. Проте аналіз поголів'я тварин та птиці в Україні засвідчує проблематичність вирішення даної проблеми, у першу чергу, в зв'язку із зменшенням їх численності.

Загальне скорочення поголів'я тварин різних видів поза виробництво продукції тваринництва породжує ще більш складну проблему — звуження біорізноманіття та генетичну ерозію тваринного світу, оскільки популяції сільськогосподарських тварин хоча й створені людиною, але вони такі ж складові тваринного світу, як і їх дикі предки.

Загальновідомо, що зникнення якогось виду тварин приводить до зникнення комах, рослин та інших складових біосистеми — основи існування людини. Виникає парадокс — людина створює нові породи тварин, знищуючи існуючі.

Для запобігання звуження генетичних ресурсів тварин у світі розроблена стратегія їх збереження та використання, здійснення якої координується Комісією по генетичних ресурсах у сфері продовольства сільського господарства ФАО. Основною метою Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй є ліквідація злиденності та голоду, а також забезпечення екологічної стійкості генетичних ресурсів тварин [5,6].

Зараз в Україні проблематичний стан із такими популяціями сільськогосподарських тварин, як сіра українська, білоголова українська, лебединська, червона степова, червона польська, бура карпатська породи великої рогатої худоби, українська степова біла, українська степова ряба та миргородська породи свиней, сокільська порода овець, гуцульська порода коней, полтавська глиняста порода курей тощо [2,3].

Законом України "Про племінну справу у тваринництві" передбачено зберігати наявний генофонд сільськогосподарських тварин і, в першу чергу, локальних популяцій. До цього закону розроблено ще ряд положень, програм концепцій тощо, які повинні убезпечити вітчизняні племінні ресурси тварин від знищення.

В основі сучасного бачення науковців основними організаційними формами збереження локальних та зникаючих порід тварин в Україні є заказники, генофондні та реліктові стада, колекціонарії для

птиці тощо, а також банки генетичних ресурсів, де зберігаються не лише яйцеклітини, сперма, ембріони, а й зразки ДНК та інший біологічний матеріал [4]. Крім цього, розробляються нові біотехнологічні методи, які дозволяють використовувати біоматеріал кріобанків для відродження зникаючих популяцій.

Проте проблема збереження біорізноманіття тваринного світу, на прикладі вітчизняного тваринництва, не вирішується за ряду соціальних, економічних, екологічних, етнічних та інших факторів.

Сучасне суспільство, крім науковців, мало переймається тим, що локальні породи тварин — це національне надбання, культурна спадщина, якісна продукція, резистентні до захворювань тварини, комплекс унікальних генів та багато інших позитивних рис.

Безперечно, як би не приємно було нам рухатися на возі, але переваги автомобіля не викликають сумніву. Саме так і з породами сільськогосподарських тварин в Україні, як власне і в світі, місцеві популяції добре, але сучасні, адаптовані до промислових технологій краще. Ринок диктує умови розвитку галузі.

Тому найбільш об'єктивною формою сучасного збереження генофонду порід, яка дозволить їх відродити, за умови, що це буде колись потрібно, слід визнати банки генетичних ресурсів.

Література

1. Вишневський Л.В. Банк генетичних ресурсів тварин ІРГТ ім. М.В. Зубця НААН в системі збереження генетичних ресурсів / Л.В.Вишневський, М.Г.Порхун, О.В.Сидоренко, П.П.Джус / Міжвід. темат. наук. зб. «Розведення і генетика тварин». — 2017. — Вип. 53. — С. 21-28
2. Войтенко С. Л. Ризики втрати місцевих вітчизняних порід свиней та великої рогатої худоби / С. Л.Войтенко, Л. В. Вишневський // Науковий вісник НУ-БіПУ.- 2014.- № 202. — С. 186-191.
3. Войтенко С. Л. Генофонд сільськогосподарських порід тварин/ С.Л.Войтенко// Збірник тез науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу: 13-14 травня 2014.- Полтава, 2014.- С.226-228.
4. Методологічні аспекти збереження генофонду сільськогосподарських тварин / М. В. Зубець, В. П. Буркат, Ю. Ф. Мельник, І. В. Гузев та ін; наук.ред. І. В. Гузев. — К. : Аграрна наука, 2007. — 120 с.
5. Состояние всемирных генетических ресурсов в сфере продовольствия и сельского хозяйства / ФАО, 2010. ВИЖ РАСХН, 2010. — М./ Перевод с англ. FAO. 2007. The State of theWorld's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture, edited by B.Rischkowsky, D. Pilling –Rome.
6. Стратегии разведения для устойчивого управления генетическими ресурсами животных. ФАО: руководящие принципы в отношении животноводства и охраны здоровья животных / ФАО. — Рим, 2011. — №3. — 148 с.